

İzmir’de Bir Kadın Eğitimci: Vedide Baha Pars’ın Süreli Yayınlardaki Yazıları^a

Şerife Çağın^{b, c}

Özet

Vedide Baha Pars, Atatürk ve İnönü dönemlerinde İzmir’de birçok öğrenci yetiştirmiş, idari görevlerde bulunmuş eğitimci yazarlarımızdandır. Atatürk’ün yakın arkadaşlarından, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurucularından ve önemli eğitimcilerden olan Hakkı Baha Pars’ın kızıdır. İzmir Kız Lisesi Müdürü olduğu dönemde İzmir Halkevi Başkanlığı’na da seçilir ve İzmir Halkevi’nin yayın organı olan *Fikirler* dergisini, 1947-1950 yılları arasında çıkarır. 1952’de, Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunu idare eden ilk kadın müdür olarak Gazi Eğitim Enstitüsü müdürlüğüne atanır. Eğitim tarihimiz için önemli gördüğümüz Vedide Baha’nın çalışmamızın konusunu teşkil edecek olan süreli yayınlardaki eğitim üzerine kaleme aldığı bilimsel mahiyetteki yazıları hakkında hemen hemen hiç inceleme yapılmamıştır. Genel olarak çocuk eğitimi başta olmak üzere ortaokullarda ünitelerin hazırlanması, ders plânı, dersin öğretilmesi, proje usulü, başarı ve başarısızlık, etkili okuma ve yabancı dil öğrenme usulleri, çocuklarda ahlaki davranışların kazandırılması, ergenlik, yetişkinlerin çocuklarla iletişimi, halkevleri, demokrasi, Cumhuriyet ve Atatürk, güzel sanatlar gibi pek çok konuda yazı kaleme almıştır. O, eğitimi sosyolojik ve psikolojik farklılıkları, milli değerleri dikkate alarak edebiyat, felsefe ve güzel sanatlardan fen bilimlerine kadar geniş bir yelpaze içinde belli alanlarla sınırlı kalmadan etraflı bir şekilde ele almıştır.

Anahtar Kelimeler

Vedide Baha Pars
İzmir Kız Lisesi Müdürü
Fikirler dergisi
Çocuk eğitimi

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 28.06.2021
Kabul Tarihi: 15.12.2021
Doi: 10.18026/cbayarsos.958863

A Woman Educationist in İzmir: Articles of Vedide Baha Pars in Periodical Publishings

Abstract

Vedide Baha Pars is one of our educationist writers who educated many students and had administrative duties in İzmir during periods of Atatürk and İnönü. She’s the daughter of an important educationist Hakkı Baha Pars who was a close friend of Atatürk and one of the founders of İttihat ve Terakki Cemiyeti. While she has been the principal of İzmir Girls’ High School, she was also elected as president of İzmir Halkevi (İzmir Community Center) and published this establishment’s periodical *Fikirler* between 1947-1950. In 1952 she became the first female principal in a higher educational institution when she was assigned to be the principal of Gazi Educational Institution. Although Vedide Baha is important for our history of education, there are almost no studies about her scientific articles focused on education. Topics she wrote about are child education, preparation of units in secondary schools, lesson plan, teaching a lesson, project method, success and failure, effective reading and methods for learning a foreign language, moral behavior development in children, adolescence, adults’ communication with children, community centers, Republic and Atatürk, democracy and arts. She discussed education thoroughly by considering social and psychological differences and national values, in a wide range of subjects such as literature, philosophy, arts and physical sciences without being limited in a certain field.

Keywords

Vedide Baha Pars
Principle of İzmir Girls’ High
School
Fikirler magazine
Child education

About Article

Received: 28.06.2021
Accepted: 15.12.2021
Doi: 10.18026/cbayarsos.958863

^a Bu çalışma *İzmirli Eğitimci Bir Cumhuriyet Aydını Vedide Baha Pars* adlı, SLP-2018-20428 numaralı Ege Üniversitesi, BAP projesinden alınarak genişletilmiştir. Gazete ve dergilerden tespit ettiğim yazıların bir araya getirilmesinde yardımlarını gördüğüm öğrencilerim Yunus Emre Ayhan ve Selmi Durak’a teşekkür ederim.

^b scagin@hotmail.com

^c Doç. Dr., Ege Üniversitesi/ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ORCID: 0000-0001-8406-3962

Giriş

Vedide Baha Pars (Selanik 29 Ekim 1907-Ankara 24 Temmuz 1958) Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim politikalarının şekillenmesi ve uygulamaya geçirilmesinde aktif rol alan kadın eğitimcilerimizdendir. Mustafa Kemal Atatürk’ün yakın arkadaşlarından, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurucularından ve önemli eğitimcilerden olan Hakkı Baha Pars’ın (Huyugüzel, 2000, s. 169-174) kızıdır. Birinci TBMM’nin önde gelen milletvekillerinden olan Muhittin Baha Pars amcasıdır. Bir diğer amcası Mehmet Baha Pars operet besteleyen ilk Türk bestecimizdir. Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk müzik dergilerinden olan *Âlem-i Musikiyi* yayımlamıştır. Verilen bilgilere göre, ailenin bilinen en eski ve tanınmış atası Emir Sultan’la akraba olan, 16. Yüzyılda yaşamış Pars Sultan adlı Bursalı bir beydir.¹

Vedide Baha, babasının askerî rüştiye öğretmenliği dolayısıyla bulunduğu Selanik’te 29 Ekim 1907’de doğmuştur. Kuva-yi Milliye reisi olan Hakkı Baha’nın görevinden dolayı Bursa’da başlayan ilk tahsilini Burdur, Kayseri ve Ankara’da tamamlayabilmiş, ilkokulu bitirdikten sonra kaydettirildiği Bursa Darülmuaallimîni’nde okurken uzaktan akrabası ve öğretmeni olan Halide Edip Adivar’ın tavsiyesiyle bir sınavdan geçmek suretiyle İstanbul’da Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’ne kabul edilmiştir. Kolejde bulunduğu sırada bir ara hastalanmış, bu arada *Polianna*’yı iki cilt halinde çevirmiştir. Yine bu yıllarda Amis le Fleuvre’den *Ali’nin Düğmesi* adlı bir çocuk kitabını İngilizceden adapte etmiştir. Kolejden başarıyla mezun olduktan sonra 1928-1930 yılları arasında pedagoji ve psikoloji öğrenimi görmesi için Amerika’ya Chicago Üniversitesi’ne gönderilir. Memlekete dönünce Amerika’da başka bir üniversitede aynı alanda öğrenim gören, 1936’da *Okul ve Ulus* adlı bir meslek dergisini birlikte çıkaracakları Ali Kemal Karadayı ile evlenir. Aydın ismini verdikleri bir oğulları olur. On yıl kadar süren bir evlilikten sonra eşinden ayrılan Vedide Baha bir daha evlenmez ve kendini mesleğine ve öğrencilerine adar.

1930’da İzmir Kız Öğretmen Okulu’nda psikoloji ve eğitim öğretmeni olarak göreve başlar. 1941’de İzmir Kız Lisesi Müdürlüğü’ne atanır. Aynı zamanda İzmir Halkevi Başkanlığı’na da seçilir ve Halkevi’nin yayın organı olan *Fikirler* dergisini 1947-1950 yılları arasında çıkarır. 1931’de görevli olarak Fransa ve İsviçre’ye, 1948’de İngiliz Kültür Heyetinin davetlisi olarak İngiltere’ye, 1951’de Fullbright Smithnumdt mükâfatını kazanarak inceleme yapmak üzere Amerika’ya seyahat etmiştir. Bu süre içerisinde İzmir Kadınlar Birliği, İzmir Yardım Sevenler Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu, Öğretmenler Kurumu, Öğretmenler Derneği gibi kuruluşların da aktif bir üyesidir. 1950’de İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü müdür muavinliğine getirilir. 1952’de, Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunu idare eden ilk kadın müdür olarak Gazi Eğitim Enstitüsü müdürlüğüne atanır. Aynı zamanda Enstitü’de meslek dersleri vermektedir. Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü sırasında Öğretmenler Fedarasyonu Başkanlığı yapar. Kadınlar Birliği, Meslek Kadınları Kulübü, Çocuk Haklarını Müdafaa Cemiyeti’nde görev alır. Ayrıca Ankara Radyosu’nda çocuk eğitimi üzerine konuşmalar yapar. 1957’de Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü’nden ayrılır ve meslek dersleri öğretmeni olarak Enstitü’deki görevine devam eder. 1958’de Seylan’da toplanan Dünya Öğretmenler Konfederasyonu’na Türkiye temsilcisi olarak katılır. Yine aynı yıl Kıbrıs Türklerinin davetlisi olarak Kıbrıs’a gider ve çeşitli konferanslar verir. 27 Temmuz 1958’de Roma’da toplanacak Öğretmenler Kongresi’ne Türkiye’yi temsilen katılacaktır, fakat ömrü vefa etmez. Feci bir trafik kazası sonucu 24 Temmuz 1958’de hayatını kaybeder.

Vedide Baha Pars’ın eğitimle ilgili kitapları, çocuk kitapları ve Abdülkadir Karahan’la hazırladığı *Hakkı Baha Pars* kitabı dışında gazete ve dergilerde kalmış yazıları ve radyo

konuşmalarından bir kısmı, ilk cildini Ayşe Akıncı'nın, ikinci cildini ise Cahit Pars'ın derlediği *Örnek Hayatlar-Vedide Baha Pars Hayatı Makaleleri Konuşmaları* başlıklı kitapta yer almaktadır.² Eğitim tarihimizde önemli rolü olduğunu düşündüğümüz Vedide Baha'nın özellikle liderlik vasfı, hitabet gücü, öğretmenlik ve idarecilikte gösterdiği başarılar ve fedakârlıklar üzerine yaşadığı dönemde ve ölümü üzerine pek çok yazı kaleme alınmasına rağmen bunlar büyük ölçüde gazete ve dergilerde kalmış, bir nevi unutulup gitmiştir.³ Aynı şekilde eğitim tarihimiz için önemli gördüğümüz, çalışmamızın konusunu teşkil edecek olan süreli yayınlardaki eğitim üzerine kaleme aldığı bilimsel mahiyetteki yazıları hakkında da hemen hemen hiç inceleme yapılmamıştır.

Tespitlerimize göre Vedide Baha'nın yazı faaliyetini 1922'den itibaren takip edebiliyoruz. *Fikirler* dergisinde 1930-1950 yılları arasında, *Anadolu* gazetesinde 1937-1948 yılları arasında yoğun bir yazı faaliyetiyle karşılaşyoruz. 1936'da Hakkı Baha, kardeşi Cahit Baha ve eşi Ali Kemal Karadayı ile birlikte çıkardıkları *Okul ve Ulus* dergisinde de eğitime dair yazıları ve çocuk piyesleri yayımlanmıştır. Bunların dışında *Hâkimiyet-i Milliye*, *Gürbüz Türk Çocuğu*, *Halk Bilgisi* mecmuası, *Yeni Asır*, *Ödemiş* gazetesi, *Uludağ*, *Tedrisat*, *Eğitim Hareketleri*, *Ağaç*, *İlk Öğretim*, *Birlik*, *Eğitimde Rehber*, *Akis* olmak üzere dergi ve gazetelerde yazılarını takip edebilmekteyiz.

Vedide Baha Pars'ın süreli yayınlarda tespit edebildiğimiz ilk eseri henüz on beş yaşındayken Bursa'nın işgali üzerine 9 Temmuz 1922'de *Hâkimiyet-i Milliye*'de Vedide Baha imzasıyla yayımlanan "Sevgili Bursamıza" başlıklı dört kıtalık şiirdir. Bu şiir Milli Mücadele'de Bursa'da milli direnişin önemli isimlerinden olan amcası Muhiddin Baha'nın "Bursa'nın Sukûtu" başlıklı yazısının hemen devamında yer almaktadır. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nden mezun olduğu yıl, tahminen eğitimi için Amerika'ya gitmeden kısa süre önce Mayıs 1928'de *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde "Çocuklarda Sinir Hastalıkları I: Gayr-ı Tabii Korkular" (Nr. 19, s. 8-9) ve "Çocuklarda Sinir Hastalıkları II: Konuşmakta Zorluk Çeken Çocuklar Niçin Kekeme Olurlar" (Nr. 20, s. 20-22) başlıklı çeviri iki yazısı yayımlanır. Bu yazılarda çocuklarda normal olmayan korkular ve sinirli çocuklarda kekemelik, kusurlu telaffuz üzerinde durulmaktadır. Yine 1928'de Halk Bilgisi Derneği tarafından tek cilt olarak 189 sayfa çıkarılan *Halk Bilgisi* mecmuasında *Ana Britanika*'da yer alan "folklor" maddesini "Halk Bilgisi" başlığıyla (s. 42-46) tercüme etmiştir.

Vedide Baha, yazılarında genel olarak çocuk eğitimi başta olmak üzere ortaokullarda ünitelerin hazırlanması, ders plânı, dersin öğretilmesi, proje usulü, başarı ve başarısızlık, etkili okuma ve yabancı dil öğrenme usulleri, çocuklarda ahlakî davranışların kazandırılması, ergenlik, yetişkinlerin çocuklarla iletişimi, halkevleri, demokrasi, Cumhuriyet ve Atatürk, güzel sanatlar gibi pek çok konuda yazı kaleme almıştır. Amerika'da yeni eğitim cereyanlarını yakından takip eden Pars, zengin pedagojik bilgisiyle psikoloji bilgisini birleştirdiği yazılarında, yeni eğitim sisteminin iyi tatbik edilmesi suretiyle cemiyet hayatının yükseleceğine inanır ve hararetle psikolojiye dayanan bir eğitim metodunu savunur. Yazıların bir kısmı da İzmir Halkevi, İzmir Kadınlar Birliği, İzmir Yardım Sevenler Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu, Öğretmenler Derneği, Ankara Türk Kadınlar Birliği gibi sosyal kurumlarda düzenlenen konser, sergi, konferans, tiyatro faaliyetleri hakkında bilgi veren; sosyal meseleler, milli günler, mezuniyet törenleri için yaptığı konuşmalarla Ankara radyosunda çocuk eğitimiyle ilgili yaptığı konuşmalardan oluşmaktadır. Biz burada özellikle, kaleme alındığı dönemlerde yeni bilgiler ihtiva ettiğini düşündüğümüz eğitim ağırlıklı yazıları bazı başlıklar altında değerlendirmeye çalıştık.

Ünite-Ünitenin Önemi

Eğitimci, yazar, siyaset adamı olan Hıfzurrâhman Raşid Öymen, çıkardığı *Eğitim Hareketleri* dergisinde “Vedide Baha Pars’ın Ardından” başlıklı bir yazı kaleme alır (Öymen, 1958, s.5-8). Bu yazıda Vedide Baha’nın 1926 yılının yeni program hareketlerini, kendi bulduğu tercümesiyle “Cüz’ü tam=Ünite” usulü başlığı altında yazılarla değerlendirdiğini belirtir. Öymen’e göre bu tabir “toplu tedris”in daha isabetli tarifini veren bir ifadedir. Vedide Baha’yı Cumhuriyet’in ilk yıllarında yenilikçi, aktif metotlarla isimlerini duyuran eğitimciler arasında anar:⁴

“Yeni programların ilk adı geçtiği sıralarda 1925’te neşrettiğim *Mektepçiliğin Kabesinde* adlı eserimde bu toplu tedris tarzını, Viyana’daki tatbikatını gördükten sonra ve daha açık Türkçesi ile “toplu bütün ders” olarak tanıtmaya çalışıyordum. Aktif metotlar da daha o zaman rahmetli Ali Haydar Taner tarafından “emek mektebi”, İhsan Sungu hocamızın “proje usulü”, proje metodu, Sadrettin Celâl tarafından “fa’al okul”, benim tarafımdan “iş okulu”, Baltacıoğlu tarafından “içtimaî mektep” deyimleriyle ortaya atılmıştı. Bu hareketlere İzmir çevresinden katılan arkadaşlar arasında genç bir bayan öğretmen olarak Vedide Baha Pars vardı. Bu ilk manevi yakınlaşmanın üzerinden uzun yıllar geçmişti. Ve bu arada Vedide Baha, Amerika’ya bu yeni eğitim cereyanlarını yakından takip etmek ve tahsilini geliştirmek maksadıyla gitmişti.”

Vedide Baha, Hıfzurrâhman Raşid Öymen’in sözünü ettiği “Tedrisatta Ünit -yani Cüz’ü tam-Usulü” başlıklı seri yazılarında Şikago Üniversitesi hocalarından Henry C. Morrison’ın nezareti altında yazdığı tezlerden, Morrison’un konferanslarından ve sınıfta verdiği notlardan, ayrıca *Orta Mekteplerde Usul-i Tedris* kitabından faydalandığını belirtmektedir.⁵ Bu yazılarda öncelikle ünitelerle ders vermenin sebepleri üzerinde durularak örneklerle bu konuya açıklık getirilir. Öğretmenle bilim insanının, ders kitabıyla okuma kitaplarının ayrılmadığı bir dönemden sonra eğitim şekline önem verilmeye, mekteplerde müfredat programları genişlemeye başlayınca bilginin aktarılma usulleri değişmiştir. Karmaşık meselelerin anlaşılması için bilgi, mantıklı bir şekilde toplanıp tasnif edilmeye başlanmış ve bu suretle kitaplar oluşturulmuştur. Eski ders kitaplarında yanlış bir şekilde çocukların da tıpkı büyükler gibi akıl yürüttüğü, büyüklerin ilgilendikleri şeylere ilgi duydukları düşünülür. Bu dönemde seçkin tabakanın çocukları mekteplere devam eder ve ortalamadan yüksek bir kabiliyete sahip öğrenciler çok çaba sarf ederek ve çok da fire vererek tahsilden gelişigüzel bir şekilde yararlanırlar. Ortalamanın altında çocukların da mekteplere gitmeye başladığı mecburi eğitimle birlikte ortaya konan psikolojik çalışmalar; çocuklarla büyüklerin muhakemeleri, dimağları ve ilgi alanları arasında bariz farklar olduğunu göstermiştir. Buna bağlı olarak ders kitaplarının hazırlanması eğitimde büyük bir mesele olarak görülmeye başlanır. Geleneksel eğitim metodunda, öğretilen bilginin hayata geçirilememesi, çocuğun nefsi ve çevresi ile ilgili olmaması Vedide Baha’nın en çok eleştirdiği hususlardır. Öğretmen kendi sahasında çocuğu çevreye alıştıracak birtakım bilgileri ünite şeklinde oluşturarak öğretmelidir. Çocuğun her günkü hayatından pek çok misaller bularak, çocuğu bu meseleler karşısında düşündürmeye ve problem çözmeye alıştırmalıdır. Amaç, çocuğa verilecek eğitimle onda iyi davranışa karşı bir ilgi, bir tavır geliştirmek olmalıdır.

Bunların dışında Vedide Baha, “tabii ve içtimaî ilimler”de, “edebiyat”ta ve “siret”te olmak üzere üç ünite üzerinde durur. Bugünkü ve yarınki muhitine alıştırmak için çocuğun, içinde yaşadığı dünya hakkında bilgisinin arttırılması ve bu şekilde tabiata hâkim olmasının sağlanması vurgulanır. Buna göre ünitenin bünyesinde üç unsur olmalıdır:

- a. Ünitenin öğretilmesini ve testi kolaylaştıran UNSURLAR,
- b. Ünitenin öğrenilmesini kolaylaştıracak ve çocuğu düşündürmeye mecbur edecek REHBER KÂĞITLARI,
- c. Ünitenin öğrenilip öğrenilmediğini anlamak için TEST MATERYALLERİ.

Ünitelerin birtakım unsurlara ayrılması, dersin anlaşılmasını ve test uygulamasını kolaylaştıracaktır. Unsurlar okutulduktan sonra çocukların öğrenip öğrenmediklerini anlamak için birtakım testler uygulanır. Rehber kâğıtlarının her biri çocuğu bir noktada aydınlatmalı ve çocuk zorlanmadan, etraflıca düşünmeye teşvik edilmelidir.

Pars, yazısının “Edebiyatta Ünit” başlıklı ikinci bölümünde amacın, yüksek bir kültür muhitine alıştırmak suretiyle çocuğun içgüdülerini ve kültürel eğilimlerini yükseltmek ve anlık hazlar yerine sürekli mutluluk yolları açmak olduğunu belirtir. Edebiyat ile çocuk sağlıklı mutluluk yollarını öğrenecek ve içinde bulunduğu sosyal hayata uyum sağlayacaktır. Hikâye, şiir, roman, makale gibi ünitelerde çocuğa yaşına uygun şaheserler okutulursa iyiyi sevmesi mümkün olabilir. Burada şart olan çocuğun bol bol okumasını temin etmek ve bu şekilde çocuğu iyi edebiyattan zevk alır hale getirmektir. Çocuklara verilecek olan kitaplarda aranacak en önemli husus eserlerin hakikate uygun olması, kahramanlık örnekleri ve ahlakî prensipler içermesidir.

Amaca ne dereceye kadar varıldığını anlamak için öğretmen çocuğa testler vermelidir. Çocukta bu hislerin oluşup oluşmadığı iki yolla anlaşılabilir:

- a. Yeni usul imtihan tarzı
- b. Aksülamel tarzı

Yeni usul imtihan tarzından amaç, mesela iyi ve kötü şiir kıtalarını bir araya koyarak, öğrencinin kötüden iyiyi ayırt etmesini sağlamaktır. Eğer çocuk her seferinde kötüden iyiyi ayırt edebiliyorsa söz konusu ünite öğrenilmiş sayılır. İkincisinde ise iyiyi sevmek alışkanlığının oluşup oluşmadığını anlamak için çocuğun genel tepkileri araştırılmalıdır. Bir mecburiyet altında bulunmadıkları zaman, eğlence için okudukları kitaplar genelde iyi eserlerse çocuk iyiyi sevmek alışkanlığını kazanmış demektir. Bu, çocuğa sezdirilmeden yapılmalı, okul haricinde okudukları kitap isimleri istenmelidir. Eğer bu alışkanlığı kazanmamış ise, bir taraftan telkin ederek, diğer taraftan ailenin yardımıyla çocuğa bol bol iyi kitaplar vermelidir.

Üçüncü başlık olan “Siret’te Ünit” kısmında ise ahenkli bir şekilde yaşayabilmek için herkesin itaat etmesi gereken kuralların benimsetilmesi üzerinde durulur. Pars, ilkel ve geri kalmış milletlerin sosyal hayatları araştırıldığında iç ve dış olmak üzere iki tür uyumsuzluk görüldüğünü belirtir. İç uyum, özellikle bireyi ilgilendirir. Mesela çaba sarf etmek alışkanlığı kazanmış kişi nefsi arzularını engelleyebilir. Dış uyumsuzluk ise cemiyetle ilgilidir. Uyumlu bir surette yaşamak aşkı, vahşilerin ilkel hayatlarında değil, asırların tecrübelerini geçirmiş çağdaş medenî cemiyetlerde açığa çıkmıştır. Gelişmiş toplumlarda ferdin itaatini gerekli kılan, insanlar arasında bir düzen oluşturmaya hizmet edecek kanunlar koymaya lüzum görülmüştür. Burada mesele güzel ahlâkın çocuklara nasıl öğretilceğidir. Bu hususa bir tek öğretmen değil bütün öğretim ve eğitim unsurları katılmalıdır.

“Önemli bir konu etrafında birbirine bağlı faaliyetlerden ibaret” olan ünitenin faydaları üzerinde durduğu bir başka yazısında ünite fikrinin birbiriyle ilgisiz ders öğretme usulüne

karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıktığını belirtir (Pars, 1951, s.9-11).⁶ Ünite öğrenciler arasında ferdî farklara yer verme, iş birliği yapma, geri kalanlara yardım etme ve bütün öğrenciyi aktif kılma imkânları sağlar. Ferdî faaliyetler ile grup faaliyetleri arasında bir denge kurarak işleri düzenlemeyi mümkün kılar. Bir kursu ünitelere ayırmak, öncelikle öğretmenin, hakikatte birbiriyle ilgisi olup da ilmî tasnif yüzünden ayrı ayrı okutulmakta olan çeşitli bilgileri bir arada görmesine, her bilginin esas amaca ne şekilde hizmet edebileceğini düşünmesine, her konunun belirli hedefini tasarlarken değerleri tartmasına yardım eder. Sınıfı insan ihtiyaçlarını göz önünde tutarak ve hayatın sürekli problemlerini çözmek için çalışan canlı bir hayat laboratuvarı haline koyarak ders bellenen kuru ve soğuk bir yer olmaktan kurtarmak için öğretmene imkânlar verir.

Pars, hayata uygulanamayan ders öğrenme şekline karşı ünite metodu üzerinde ısrarla durur. Öğrenilecek bilgi çocuğun hayatında bir anlam ifade etmeli ve öğrendiği zaman şahsiyetinde bir değişiklik yaratmalıdır. Ünite planının hazırlanmasında ilk iş çocuğun çevresinde, bilimlerde, sanatlarda veya tavır ve hareketlerde karşılaştığı belli başlı genel ana problemleri tespit etmek olmalıdır. Bu problemlerin tespitinden sonra uygulama kısmı da aşamalarıyla “Araştırma safhası”, “Dersin verilmesi”, “Dersin hazmedilmesi”, “Dersin tanzim edilmesi”, “Müzakere” başlıkları altında verilir. Araştırma safhasında öğretmenden, çocuğun edinmiş olduğu bilgilerle verilmesi amaçlanan bilgi arasında bir bağlantı kurması beklenir. İyi planlanmış bir ünite; öğrencinin bilgiyi elde etmesi, düzenlemesi ve kullanması için inşa etmek, çizmek, oymak, yapıştırmak, boyamak, okumak, ezberlemek, yazmak gibi pek çok faaliyetler vardır. Bu faaliyetlerin çoğaltılmasıyla öğrencilerdeki ferdî farklara imkân verilmiş olur.

Pars, ünitenin önemi üzerinde durduğu bu yazılarda konuların güçlük sırasıyla ele alınması, öğrencinin okul dışı faaliyetleriyle bağlantı kurulması, ünitenin çocukların seviyelerine göre takdimi ve esaslı, insanî, milli davalarla ilişkilendirilmesi gibi faktörler üzerinde de durur. Ona göre, bütün bu teknikler zekânın rehberliğine muhtaçtır ve ancak tekniği iyi kavramış, imkânlarını, tehlikelerini görebilecek öğretmenlerin elinde olumlu neticelere varılacaktır.

Öğretmenin Rolü-Bilginin Hayatla İlişkilendirilmesi

Bilginin üniteler hâlinde tasnif edilmesi gibi ders plânı ve öğretmenin rolü de bir o kadar önemlidir. Pars, yıllık ünite ve günlük plan üzerinde durduğu “Dersin Planlanması” yazısında, öğretmenin tek bir ders kitabına bağlanıp kalmasını doğru bulmaz ve yardımcı kitapların önemine dikkat çeker (1951, s.19-21). Öğretmenlerin derslerdeki ağırlığı üzerinde durur. Öğretmen, müfredat programlarında tespit edilmiş olan mevzulara körü körüne bağlanmadan, istenilen üniteleri aylara göre tasarlamalı, fakat mahalli şartları, öğrenci kapasitesini hesaba katarak bazı ünitelerde değişikliklere gidebilmelidir. Her seviyedeki çocuğu düşünerek bir yıllık plan yapmalı ve özel kabiliyete sahip çocukların kendi seviyelerine uygun kitaplardan faydalanmalarını sağlamalıdır. Eskiden bilgiye lüzumundan fazla yer verilirken, bugünün öğretmeni sınıftaki her çocuğun sosyal ve kişisel gelişimini de düşünmek zorundadır. Artık amaç olmaktan çıkmış olan öğretim; günümüzde geniş anlayışlar, alışkanlıklar, beceriler ve duyuların oluşmasında vasıtaadır.

Pars, ders planının nasıl uygulanacağına dair örnekler de getirir (1951, s.21-25). Ortaokul birinci sınıfta bir fen dersi planı üzerinde durur. Konu çiçeklerin üreme organlarıdır. İkinci örnek ortaokul sınıf II fizik ders planıdır ve konu hava basıncıdır. Üçüncü örnek ise ortaokul

sınıf II'de uygulanan bir fen dersi planıdır ve konu çiçeklerinden faydalanılan bitkilerden papatyadır. Benzer şekilde "Birinci Sınıfta Evimiz ve Ailemiz Ünitesi" başlıklı yazı, teorik olan bilginin çocukların dünyasında nasıl pratikleştiğini göstermesi açısından önemlidir (Pars, 1936, s.4-6). Küçük İnci'nin okula bezden bebeğini getirip ara sıra ona bakması sınıfta münakaşaya yol açar ve sonunda bazı kararlar alınır. Sınıfa bebek getirilecek, fakat ayrı bir yere konacaktır. Yalnız bebeklerin açıkta kalmamaları için bir bebek evi yapılması kararlaştırılır. İş planı hazırlanır, çocuklardan biri evindeki şeker kasasını, diğeri aletleri, bir kısmı da eşyaları getirmeye gönüllü olur. Yemek odası, mutfak, salon, yatak odası eşyası, evin bahçesi için gerekli eşyalar getirilecektir. Aynı anda konuşmamak için, bir kişi konuşurken diğerlerinin dinlemesi gibi kararlar da alınır. Bu iş için günde bir saatlik bir zaman ayrılır ve çocuklar program yaparak zamanın nasıl kullanılacağını da öğrenmiş olurlar. Bir iş bölümü yapılır, boş olanlar da yardım etmeye koşar. On beş gün içinde ev için listelenen eşyalar yapılmış olur, fakat pek çok eşya artmıştır. Öğretmen, çocukların emek vererek hazırladıkları bu eşyaları değerlendirmek için bir eşya dükkânı açma fikri önerir. Bir kısmı terzi dükkânı açarken, bir kısmı tabak, tencere ve mutfak eşyası satmak için bir başka dükkân açar. Yirmi gün süren bir çalışmadan sonra bir şehir kurma fikri oluşur ve fırın, kasap, manav, şekerçi gibi dükkânlar açılır. Öğretmen bir çocuğun dikkatini çekmek için sınıfa birkaç resimli kitap getirir. Bunlardan hareketle çocuk bir kitap yapmaya karar verir. Diğer çocuklar ona yardım etmek ister. Sonunda şu başlıklardan oluşan otuz altı sayfalık bir kitap ortaya çıkar:

- a. İçindekiler,
- b. Bütün dükkânların renkli kalemlerle yapılmış resimleri,
- c. Mecmualardan kesilmiş resimler,
- d. Yapılan eşyalara dair sözler, hikâyeler,
- e. Boyama kuralları,
- f. Kullanılan aletlere dair önemli bilgiler,
- g. Küçük bir çocuğun fotoğraf makinesiyle alınan sınıf ve grup resimleri.

Bu çalışmalarla çocuk daha geniş bir çevreye uyum sağlamış olur. Ayrıca çocuklar, zamanı ve materyalleri kullanmada nasıl ekonomik olunacağını, kendi eşyalarından sorumlu olmayı, tavsiyede bulunmayı ve tavsiyeleri kabul etmeyi de öğrenir.

Öğrenme üzerine Henry Morrison'un not ve fikirlerinden istifade edilerek kaleme alınan bir seri yazıda ünitelerin kavranıp kavranmadığının, ancak kişinin tepkilerinde meydana gelen değişikliklerle anlaşılacağı üzerinde durulur (Pars, 1936, s.125-127; 1936, s.172-175). Çocuğun öğrenip öğrenmediğine bakılması gerekir, yoksa yüzde kaç öğrendiği bir şey ifade etmez. Eğer çocuk hakikaten öğrendiyse, bilgi onun kendi malı olduysa çocukta değişiklik olması gerekir. O zaman hiçbir hazırlığa gerek kalmadan çocuk test edilebilir. Okullardaki not sisteminin çocuğun öğrenmesine değil de yaptığı vazifeleri tespit etmeye dayandığını söyleyen Pars, sistemi eleştirir.

Pars coğrafi bilgilerin nasıl öğretileceği konusunda da iki yazı kaleme alır. "Coğrafi Bilgilerin Tanzim ve İfadesi" başlıklı yazıda "grafik ifade tarzı" ve "sözle ifade ve özetler" (Pars, 1936, s.110-114), coğrafi meselelerin zekice anlaşılması ve kolaylıkla hatırlanmasına yardım edecek iki ifade tarzı olarak verilir. Coğrafyada haritalar, planlar ve diyagramların yanında mekânın karakteristik özelliklerini belirlemede ve bunların insan hayatı ve faaliyetleri üzerindeki

tesirlerini incelemede sözle ve özet şeklindeki ifade şekillerine de ihtiyaç duyulur. Öğretmen iyice kısaltılmış bilgiyi bir ders saatinde vermemelidir. Çocuk, zaman içerisinde öğretmenin tavsiyesiyle bilgiyi kendisi düzenlemelidir. Böylece yavaş yavaş bütün memleket bir bütün halinde sistematize edilmiş olur. Başlangıçta özetler sınıfta hep beraber ve öğretmenin yardımıyla oluşturulduğu halde sonraları her öğrenci kendi özetini yapabilir. Bu örnekte de görüldüğü gibi Pars, günümüzde de kabul gören fakat uygulama safhasında tam anlamıyla başarıya ulaşamadığımız öğretmen ve öğrencinin aktif olduğu eğitim modelini savunmaktadır.

Bu yazının devamı niteliğinde olan “Coğrafi Bilgilerin Tanzim ve İfadesi II” yazısında resim ile somutlaştırma, temsil ile ifade, eliş ile ifadenin önemi üzerinde durulur (Pars, 1936, s.178-182). Soyut fikirler muhakkak somut hakikatle temasa getirilmeli ve somut hakikatlerden soyut olana geçilmelidir.

Pars, eğitimde projenin önemi, mahiyeti üzerinde de durur (1931, s.14-19). Proje kelimesi ve usulünün evvela mimari, tıp, hukuk alanlarında ve Amerika’da orta mekteplerin ziraat derslerinde kullanılmaya başlandığını söyleyerek tarihçesini anlatır. Charters, G. O. McMurry, Kilpatrick isimli eğitimcilerin proje tarifleri üzerinde durulduktan sonra bunların birleştikleri önemli bir husus vurgulanır. Üçü de projenin hayatla ilgili olmasını ve bir meseleyi içermesini işaret etmektedir. Bu isimlerin yanında Wilson ve Parker’in proje anlayışlarını da özetler. Projenin bir problemi içermesi hususunda duran Wilson’a göre en iyi proje el ile yapılandır. El ile yapılamayan tarih ve coğrafyayla ilgili projelerde temsiller yapılabileceğini söyler. Parker ise projede teorik meselelerin aksine pratik meselelerin önemine dikkat çeker. Vedide Baha Pars projeyi sadece pratik sahayla sınırlandırmak istemeyerek Kilpatrick gibi geniş düşünenlerin bakışını beğenir.

Görüldüğü gibi Pars öğrenciyi aktif kılan, öğrencisinin kapasitesini ferdî farklılıklarını hesaba katan modern bir öğretmen tipi üzerinde durur. Öğretmen karmaşık, teorik meseleleri tasnif etmek, somutlaştırarak hayatla ilişkilendirmek suretiyle çocuğu gerçek hayata hazırlayacaktır. Öğretmen ve çocuğu, hatta aile ve çevreyi hesaba katan bu eğitim sisteminde çocuğun birey olarak yetişmesi kadar cemiyet hayatına katılması da önemlidir.

Başarı ve Başarısızlığın Sebepleri-Ferdî Farklılıkların Önemi

Çocukların zihnî kabiliyetleri ve ilgi alanlarındaki farklılıklara sık sık dikkat çeken Vedide Baha, her çocuğun bir şekilde topluma kazandırılabilmesine inanır. “Her Öğrenci Sınıf Geçmeli” başlıklı yazısında, şahsiyeti vücuda getiren zihnî kabiliyet, bedensel ve duygusal alışkanlıklar bakımından çocuklar ve büyüklerin birbirlerinden farklı olduklarına işaret ederek herkesten aynı tarzda gelişme beklemenin yanlış olduğunu belirtir (Pars, 1937). Sistematik tahsile devam edemeyecek çocuklara başarısızlık damgası vurmak yerine onlara da toplumda yapabilecekleri işlere göre yol göstermek gerekir. Bu şekilde kültür bütçesine de boşu boşuna yük binmemiş olur. Cemiyet ve okulun bilgi ve maharet dışında,

- a. Sıhhatli vatandaşlar yetiştirmek,
- b. Sosyal bağların anlaşılmasını ve uygulanmasını sağlamak,
- c. Şahsî yönelimleri keşfetmek ve geliştirmek,
- d. Eleştirel bakış kazandırmak,

- e. Değerli faaliyetlere karşı ilgi uyandırmak,
- f. Boş zamanları faydalı bir şekilde geçirmek alışkanlığı sağlamak,
- g. Zihin sağlığı kazandırmak

şeklinde başka amaçları da vardır. Sınıfta parlak çocukların yanında aynı tempoda yürüyemeyen büyük bir grubun da daima mevcut olduğu unutulmamalı ve çocukların ihtiyaçlarına göre cevap verilmelidir. “Okul çocuk için değil, çocuk okul içindir” fikrini eleştiren Vedide Baha, bütün öğrencilerden benzer sonucu bekleyerek dâhileri ve durgunları aynı kazanda kaynatmaya, aynı ölçülerle ölçmeye hakkımız olmadığını belirtir.

İddia edildiği gibi çocukların aptal, tembel ve haylaz oldukları için değil, birey olarak ilgilenilmediği için başarısız olduklarını savunur. “Sınıfta Kalmanın Sebepleri” yazısında, başarısızlığın sebeplerini irdeler (Pars, 1937). Normalin altında bulunan, fakat normale yakın olan çocuklar özel bir dikkatle sınıflarını geçebileceklerdir. İdiot ve embesil denilen grubun oranının sanıldığı kadar yüksek olmadığını, kontrol altında tutulabilecek bu çocukların ilkökul dördüncü sınıftan yukarı çıkma imkânlarının olmadığını belirtir. İstatistiklere göre aptal çocuklar da zannedildiği kadar çok değildir. İlkokulda zihnen geri olan çocuklar elendiği için ortaokulda idiot ve embesil denilebilecek çocuk azdır. “Tembellik”in ancak birkaç yüz kişide görülen bir hastalık, “haylazlık”ın ise sebep değil vaka olduğunu belirten Vedide Baha’ya göre kalabalık sınıflarda öğretmen için çocuklar “A:B:C.”den başka bir şey değildir:

Yine çocukları tanımayı esas alan başka bir yazısında kendilerini ders anlatmak ve ödev vermekle yükümlü addeden öğretmenler ve çocuğu tanımaktan uzak eğitim sistemi eleştirilir. Buna karşılık gruplamaya gitme, ferdi esas alan çalışmalara yönelme, test şeklinde sık sık kısa yazılı yoklama yaparak problem teşkil eden öğrenciler üzerinde durma gibi usuller tavsiye edilir (Pars, 1937).

“Ortaokullarda Başarısızlık I” başlıklı yazıda ortaokullardaki başarısızlığın sebeplerini belirleyip bu sebeplerin ortadan kaldırılmasını amaçlayan uygulamalı bir çalışma üzerinde durulur. Geleneksel okul ile yeni okul anlayışını karşılaştırarak Avrupa ve Amerika başta olmak üzere bütün medeni dünyada yeni okul anlayışının benimsendiğini vurgular. Eski okula göre amaç, bilgili adam yetiştirmektir. Müfredatlar ve kitaplar oldukça yüklüdür. Bunları öğrencilere verebilmek için de sınıfta kullanılan en önemli vasıta “otorite” veya “not”tur. Sadece üstün zekâlara hitap eden, arkada kalanların döküldüğü, amacın ders öğretmek olduğu bu eğitim sistemi Pars’a göre yetersiz ve sakıncalıdır (1952, s.6-11).

“Eğitim ve Öğretim Meseleleri: Ortaokullarda Başarısızlık II” başlıklı yazıda, müfredatlar, kitaplar ve derslerin öğrencilerin ruh seviyelerine uygun olup olmaması; müfredatların başarısızlık ve intibaksızlıklarda oynadığı rol; lise ve ortaokullar ile eğitim komisyonlarının amaç ve prensiplerindeki tezat gibi öğrenci başarısı ve başarısızlığında etken olan faktörler tartışılır (1952, s.8-13). Pars, demokratik cemiyetlerde okulun istisnalar değil kitleler için olduğunu vurgulayarak zekâ, dikkat, bellek, hayal gücü, beden yapısı, arzular, sosyal hayat, aile farklılıklarına dikkat çeker. Tam olarak bireyi esas alan bir öğretim yapmak mümkün olmasa da bu anlayışla sınıf şartlarının yumuşatılmasının iyi bir tedbir olacağını düşünür ve örnek olarak İngiltere ve Amerika’daki eğitim sistemini gösterir.

Ders anlatmak ve ödev vermektan öteye gidemeyen, öğrenciyi tanımaktan uzak olan öğretmenlerin eleştirildiği bu yazılarda çocukların ihtiyaçlarının, kapasitelerinin göz önünde

bulundurulmaması başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Psikolojik ve sosyolojik esasları ön plâna çıkararak her çocuktan kapasitesi nispetinde netice bekleyen bir eğitim sistemi önerir ki böyle bir sistemde her çocuk toplum içinde yerini bulabilecektir.

Müfredatın Çok Katımlı Olması

Pars aynı zamanda lise ve ortaokullar ile eğitim komisyonları arasında görüş ayrılığına, müfredatların hazırlanması ve uygulanmasına yönelik eleştirilerde de bulunur. Müfredatların oluşturulması meselesini ele aldığı bir yazıda Türkiye Cumhuriyeti’nin başlıca sosyal ve ekonomik amaçlarının, cemiyetimizin realitedeki şartlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini savunur. Öğretmenler, veliler ve öğrencilerin görüşleri alınmalı, başka memleketlerle mukayese yoluna gidilmeli, komisyonlarda görev alacak kişilerin öğretmen ve idarecilerden seçilmesi, ilk, orta ve lise sınıflarının müfredatları arasında boşluklar olmaması için birlikte hareket edilmesi gerekmektedir. Öğretilen şeyden ziyade öğrenme ve düşünme yollarının bilinmesini önemseyen Pars, tepeden inme bir müfredatı değil öğrenci, aile, öğretmen ve idareci odaklı çok katımlı bir müfredatı önemser. Müfredatın iyi bir araç olabilmesi için onu kullanacak olanlar tarafından samimi olarak kabul edilmesi gerekir. Öğretmenlerin mesleki olan bütün konularda görüşleri alınmalı, hükümlerine önem verilmelidir. İdareciler komisyonlarda aktif olmalı, fakat idarî otoritelerini kullanmamalıdır (Pars, 1952, s.55-63).

Pars’a göre yeni bir program uygulamaya konulmadan önce okullarda bütün vasıtalar önceden temin edilmelidir. Uygulanan programla eğitimin amaçlarına ne derece ulaşıp ulaşılmadığını anlamak için değerlendirme metotlarını tespit etmek lazımdır. Yeni müfredatın iyi bir şekilde uygulanabilmesi, yeni metotların ve vasıtaların kullanılabilmesi için bir program tasarlanmalıdır. Uzun yıllar müdürlük yapmış olan Vedide Baha Pars bu komisyonlarda çalışacak öğretmenlerin yeni anlayışa ve prensiplere inananlar arasından seçilmeleri gerektiğini vurgular.

Etkili Okuma

Vedide Baha’nın önem verdiği hususlar arasında çocuklarda ana dili öğretimi, okuma alışkanlığı ve okuma zevki kazandırılması da önemli yer tutmaktadır. İlkokul çağındaki çocuklardan yetişkinlere kadar gerek okul ortamında gerekse hayatta okumaya dair makaleler yazmış, konuşmalar yapmıştır. “Okuma Psikolojisi: Anlamayı Arttırma Meselesi” başlıklı yazısında cümle usulü ile çocukların sevecekleri hikâyecikler hâlinde, özellikle sesli şekilde, çocuğa hitap eden okuma kartları kullanılarak, okumaya başlamadan önce parçayla ilgili açıklamalar yapmak suretiyle alıştırmalar önerir. Anlamayı arttırmak için takip edilen bazı programlar hakkında bilgi verir, okumada anlama güçlüklerinin sebepleri üzerinde durur (Pars, 1936, s.14-17). Vedide Baha bu tür çalışmalarında Pittsburgh Üniversitesi ve Şikago Üniversitesi profesörlerine atıf yaparak onların uygulamalı çalışmalar sonucunda ortaya koydukları bilimsel verilerden faydalanır.

“Okumada Sürati Arttırma Meselesi” başlıklı yazıda (Pars, 1936, s.43-46) doğru ve çabuk okuma ile ilgili bazı yöntemler üzerinde durur. Göz hareketlerini terbiye etmek için bazı tavsiyelerde bulunur. Birinci sınıfta mutlaka cümle usulünün kullanılması; okunacak parçanın çocukları alakadar etmesi, o parça üzerinde sualler oluşturulması; bilinmeyen kelimelerin

cümle içinde manalarının buldurulması; yavaş okuyan çocuklara karton alıştırma yapdırılması; seviyelerine uygun okumalarla anlamının kolaylaştırılması; yapılacak olan şeylerin tahtaya yazılması; okutulan parçaların temsillerinin yapdırılması bu tavsiyelerden bazılarıdır.

“Okumada Grup Usulü” başlıklı yazısında (1936, s.86-89) verim almanın güçleştiği kalabalık sınıflar için grup usulünü öneren Pars, iyi kullanıldığı takdirde bu yöntemin öğretmen için çok faydalı bir araç olduğunu belirtir.

Bu usulde maksat, az zaman içinde aynı oda içinde grupları faaliyete geçirerek bazen kendi aralarında bazen de diğer gruplarla bir araya gelmek suretiyle okuma anlama pratikleri yapdırmaştır.

Okuma zevkiyle ilgili “Okuma Zevk ve İhtiyacı”, “Okuma Zevkinin Verilmesinde Bazı Teknik Kaideler” başlıklı iki yazısı mevcuttur. İlk yazısında, harf inkılabının yol açtığı değişiklikler üzerinde duran Pars’a göre Türk dilinin fonetiğine uymayan bu sistemi değiştirmek, esaslı bir hareket olmuştur (1945, s.5-7). Harf inkılabının yapıldığı sene 53 kitap basılmış, 1933’te kitap sayısı 779’u bulmuş, 1945’te mevcut 27729 olmuştur. 1934 yılında 185 dergi basılmakta iken 1944’te savaşın doğurduğu bütün güçlüklerle rağmen 252 dergi yayımlanmıştır. 1934’te 126 günlük gazete mevcut iken 1944’te 149 günlük gazete mevcuttur. Memlekete makinenin girmesi, matbaacılığın ilerlemesi, telgrafın ve demiryollarının daha geniş sahalarla yayılması, bu artışta rol oynamakla birlikte asıl büyük etken, okur-yazar oranının artmasıdır. Pars, yakın zamana kadar Avrupa’da Latince ve Yunanca, bizde de Arapça ve Farsçanın özellikle ortaokullarda dil öğretiminin esasını teşkil ettiğini söyleyerek ana dilin ancak son otuz kırk sene içinde layık olduğu yeri almaya başladığını belirtir. Ana diliyle yazılmış metinleri iyi okuyabilmek, başka türlü elde edilmesi imkânsız olan bilgi kaynakları verdiği gibi, insanın vatandaş olarak yüklenmiş bulunduğu sorumlulukları, hak ve vaziyetleri tanımak için de önemlidir.

Okuma zevkinin verilmesinde rol oynayan bazı teknik kaideleri anlattığı diğer yazısında ise Pars, ilkokuldan itibaren harfi değil, kelime ve cümleyi kavratmanın önemine dikkat çekerek daha büyük sınıflarda sadece bir okuma kitabıyla seneyi geçirmek yerine, seviyeye göre faydalı olan kitapların listesini hazırlayıp çocuklara okuma alışkanlığı ve zevkinin kazandırılmasını önerir (1945, s.5-7). İlkokul, çocuğa okuma sanatını kavratırken, ortaokul bu sanatın çeşitli kolları olduğunu öğretmelidir.

Ayrıca okumaktan zevk alabilmemiz için yaşımıza, alakalarımıza fikir ve duygu seviyemize, cinsiyetimize, hatta zemin ve zamana göre eserlerin seçilmesi de önemlidir. Pars gençlerde okumaya ilgi uyandırabilmek için bütün bunların hesaba katılmasını belirtir ve buna dair örnekler verir.

Kitap okumanın faydaları üzerinde durduğu bir başka yazısında hafif, basit ve yeni kitaplar yerine dünya edebiyatında şöhret yapmış eski eserleri, klasikleri okumak gerektiğini vurgular. Klasik eserleri okuyan bir insan için en son çıkan eserleri okumakta hiçbir mahzur yoktur, çünkü o sathi tehlikelere kapılmayacaktır. Fakat klasik eserleri okumamış kişiler için yeni eserler aldatıcı olmakta ve yalnızca heyecan verici bir mahiyet taşımaktadır (Pars, 1958).

Yabancı Dil Öğretimi

Vedide Baha’nın yazılarında dikkatimizi çeken bir husus gerek bizim kültürümüzde gerekse Batı kültüründe yer alan kelimelere ve terminolojiye hâkim olmasıdır. Eski, yeni olmasına bakmaksızın terimleri uygun ve doğru olarak kullanmayı esas almıştır diyebiliriz. Makalelerinde olsun konuşma metinlerinde olsun dili verdiği örnekleri muhatabına göre çeşitlendiren Vedide Baha yabancı dil öğretimine de dikkat çekmiştir. Öyle ki kendisi de çocuk denecek yaştan itibaren başarılı çevirilere imza atmıştır.

“Yabancı Dili Okutma Psikolojisi” yazısında Pars, ortaokul öğrencilerine uygulanan dolaylı ve doğrudan olmak üzere yabancı dil öğretme metotları üzerinde durur. Öğrenciye gramer kurallarının öğretildiği ve sonraki aşamada edebî parçaların tercüme ettirildiği ilk usulde öğrencinin büyük bir çaba sarf ettiği, ana diliyle okurken gözlerin satırlar üzerinde büyük aralarla genişlediği halde yabancı dilde bu araların sıklaşmakla beraber durakladığı vurgulanır. Bu metotla yabancı dil öğrenen gence tahlil edilmek üzere klasik parçalar verilir ve onların ne kadar güzel oldukları ve güzelliklerin nerede buldukları gösterilerek metinden zevk almaları istenir. Eğer eser iyi anlaşılmamış ise bu yöntemin psikolojik bakımdan çok sakıncalı olduğu söylenir (Pars, 1936, s.2-5).

Doğrudan yöntemde ise tabî ve psikolojik olmak üzere iki usulden bahsedilir. Tabî yöntemde öğretmenler ilk başta okuma-yazmayı dikkate almazlar. Grameri de son evreye bırakırlar. Bunların yerine eşyaya, resimlere ve hareketlere öncelik verirler. Ders saatlerinde öğrenilen yabancı dilin kullanılmasını mecburi kılarlar. Yetişkinler ve ergenler de küçük çocukların ana dillerini öğrendikleri usullerle yabancı dili öğrenebilirler.

Psikolojik usul ise, tabî usulün gelişmiş şekli olarak görülür. Kelimelerin hayaller vasıtasıyla anlam kazandığı ilkesinin çocuklarda ve yetişkinlerde farklı olduğu üzerinde durulur. Çocuklarda hayaller fazla canlı olmasına karşın yetişkinlerde sönük ve müphemdir. Yabancı dil öğretiminde kelimelerin hayallere dayandırılmasının pek fayda sağlamayacağı düşünülür. Kelimelere mana vermek hususunda tepki ve çağrışımların daha önemli olduğu iddia edilir: “Lisan öğrenirken insan pasif bir halde değildir. Her kelimeyi bir aksül’amel yapar. Ve bu aksül’ameller o kelimenin manasını verir”. Tabî usulden farklı olarak psikolojik usulde büyükler ve çocukların öğrenme yolları bakımından aynı olmadığı düşünülür.

Ahlâkî Davranışların Kazandırılması-Büyüklerin Çocuk ve Gençlerle İlişkileri

Teorik bilgiyi aktif bir eğitimci ve idareci olarak uygulama imkânı bulan ve sürekli öğrenci, öğretmen, idare, aile ve çevre gibi faktörlere dikkat çeken Pars, yazılarında ahlâkî davranışların çocuklara nasıl kazandırılacağı, ergen çocuk davranışları, çocuk-yetişkin ilişkisi gibi meseleleri de ele alır. “Çocukta Ahlakî Meyiller ve İnkişafı” başlıklı yazısında insanın, özellikle çocuğun karakterinin oluşumunda rol oynayan şartlar ve vaziyetler üzerinde durarak ahlâkî davranışların çocuğa nasıl kazandırılacağı ve onun karakterinin bir parçası haline nasıl geleceğini etraflıca anlatır (Pars, 1962, s. 31-44). Bazı güçlükleri yenmek için yalnız ahlâk kurallarıyla hareket etmek, ceza ve ödülü vasıta olarak kullanmak çözüm değildir. Çocuğun genel sağlık durumu, gıdası, uykusu, elbisesi, sinir sisteminin nasıl çalıştığı, aile durumu gibi hususlar incelenmeli, ahlâkî terbiye hayatın diğer kısımlarından ayrılarak tek başına ele alınmamalıdır. Pars probleme şu üç başlık altında açıklık getirmeye çalışır:

- a. Çocukta fena olan şeylere karşı tiksinti uyandırmak ve iyiyi sevmek,
- b. İnsan hayatını açıklayacak bilgi vermek,

c. İyi prensiplerin devamlı bir şekilde uygulanması için çocuğa yardımda bulunmak.

Eski usul eğitimin kabul ettiği ahlâkın dışarıdan verilebileceği fikrini eleştirir. Çocuğun eğilimlerini tanımının ve ona zıt hareket etmemenin önemli olduğunu belirtir.

Ahlakî gelişime etki eden, çocukta var olan, fakat gem vurulması gereken birtakım arzu kaynakları üzerinde durulur:

a. Kuvvet arzusu. Sigara içen bir çocuk, içmekte devam ettiği takdirde atletizmde başarılı olamayacağına inanırsa sigarayı bırakabilir.

b. Kazanmak arzusu.

c. Kahramanlık arzusu. Çocuk büyüdükçe kıymetli kahramanların hikâyeleri verilerek üstün insanların tesiri altına sokulmalıdır. Ayrıca, çocuğun kendi şahsiyetinin şekil almasında tesiri olacak şahısları seçebilmesi için, anne-baba mümkün oldukça eve kıymetli dostlar davet etmelidir.

d. Arkadaşla, grupta yaşamak arzusu. Birbirlerine kötü şeyler telkin eden bir grup çocuğu birbirinden ayırmak yerine grup ruhuna müracaat ederek birbirlerini ıslah etmek için çocukları teşvik etmek daha etkilidir.

e. Meşhur ve bağımsız olmak arzusu.

f. Önderlik arzusu. Okul işlerinde veya kollarda herkesin sırası geldikçe başkanlık etmesine fırsat vermek gerekir. Bu şekilde mahcup çocuklar öz güven kazanırlar, atılgan olurlar; dışa dönük, saldırgan olanlar da bu eğilimlerini olumlu bir şekilde tatmin ederler.

g. Zorlukları yenmek arzusu. Çocukların sevmedikleri şeyleri oyun şekline sokarak seve seve yapmalarını sağlamanın yanı sıra zorluklarla yüz yüze mücadele ederek yenilmemek için çalışmalarını da teşvik edilmelidir.

h. Adalet arzusu. Okul idaresine öğrencinin katılımı sağlanmalıdır.

1. Cömertlik. Çocuklar küçük yaştan itibaren kendilerinden daha az varlıklı olanları düşünmek ve himaye etmeye alıştırmalıdır. Bu içten gelen eğilimlerin gelişmesinde dıştan yapılabilecek yardımlar üzerinde de duran Pars, çocuğa uygulama için imkân ve fırsat verilmesine dikkat çeker.

Disiplinin çok sıkı olduğu evlerde ebeveynin kontrolü kalktığı zaman çocukların delice saldırır gibi hareket ettiklerini, hürriyeti kullanmaya alışmış olmayanların hürriyete sahip oldukları zaman kullanmasını bilemeyeceklerini söyleyerek kendi kendini idare etme alışkanlığının önemini vurgular. Çocuklara yapılacak bütün telkinlerin somut olması önemlidir. “Evde iyi bir vatandaş gibi hareket et” yerine “Evde annene yardım et, kardeşinin derslerine yardım et” demek daha faydalı olur. Olumsuz telkinler yerine olumlu telkinler de çocuk eğitiminde önemlidir. Koşmaması gereken bir çocuğa “Koşma!” diyeceğimiz yerde “yavaş yürü”, “hiddetlenince kimseyi dövme” yerine “hiddetlenince derin bir nefes al”, yalancılıktan doğacak kötülükleri sayıp dökmek yerine doğru söyleyen insanların ne kadar cesur ve güvenilir olduklarını söylemek daha uygundur. Ayrıca telkinlerin olumlu niteliklere sahip, sevilen sayılan kişilerden gelmesi de önemlidir. Doğrudan telkinlerin yerine dolaylı telkinlere de dikkat çekilir.

Acele edip çocuklardan seviyelerinin üstünde bir şey beklemenin yanlışlığı vurgulanarak çocuğun geçirmekte olduğu gelişim devresinin tamamıyla hakkının verilmesi gerektiği belirtilir.

Pars “Cemiyet ve Gençlik” başlıklı yazısında eğitim tarihinde ihmal edildiğini belirttiği ergenlik dönemi üzerinde durur. İnsanın hayatında altı yedi sene süren bu devrenin başlangıcı ve sonu ani değildir. Tedricen geçişler görülür. Irk, coğrafi muhit, ferdi farklılıklardan doğan pek çok istisnalar olmakla birlikte genel olarak 12-15 yaş arası ergenlik dönemini oluşturmaktadır. Fiziksel değişikliklerle birlikte psikolojik değişikliklerin de görüldüğü bu devre, eğitim ve öğretimde dikkate alınmalıdır. Okul, öğretmen, ders programları, aile ve cemiyetin bu değişiklikleri göz önünde bulundurmadan çocuğa yüklenmesini yanlış bulan Pars, müfredatın çocuğun gelişimindeki değişikliklere göre şekillenmesine dikkat çeker (1947, s.1-4).

Ankara’da Türk Kadınlar Birliği’nin lokalinde gerçekleştirdiği “disiplin” konulu bir konuşmasında çocukluktan çıkmayan gençlerin problemleri üzerinde durur. Bizde bugün dayacağı ve cezayı esas alan eski bir terbiye sistemi ile “bırakınız çocuk istediğini yapsın” fikrinde olan yanlış anlaşılmalı modern terbiye sistemi çarpışmaktadır. Bunun için psikoloji biliminden istifade etmek gerektiğini, psikolojinin bizi “hür olmak” ihtiyacı ile “disiplin ihtiyacı” olmak üzere iki büyük ihtiyaçtan haberdar ettiğini belirtir (Pars, 1957, s.25-26).

“Büyükler ve Çocuklar”, “Gençler ve Yaşlılar” başlıklı yazılarda büyüklerin çocuklara karşı yanlış tutumları, çocukları tanımadan aldıkları kararlar, ölçsüz sevgileri eleştirilir (Pars, 1948, s.1-3; 1948, s.1-3, 40). Anne-babanın evlatları karşısında sempatilerinin yokluğu; evlatlarını yetiştirmek, kendilerinden faydalandırmak için en tabii sevgi ve saygı köprüsünü kuramamaları, otorite kurmaya kalkmaları pek çok öğretilerde de görülen özelliklerdir.

“Heyecanları Kontrol Etmek Hususunda Çocuğa Nasıl Yardım Edebiliriz” yazısında çocukların annelerine, babalarına ve özellikle aralarında menfaat ilişkisi bulunan kardeşlerine sevgi ve nefretlerinin “ambivalen” (kararsız, karışık) olduğunu, yani aynı zamanda hem sevip hem de nefret ettiklerini belirtir: “Birden ziyade çocuk olan evlerde iyi idare edildiği takdirde çocuklar arasında husumet ve nefret yok denilebilecek kadar azdır. Lakin evde beş altı sene ‘krallık’ etmiş bir çocuk, kendisinden sonra gelen kardeşi yüzünden tahtından indirilirse huysuzluk, kıskançlık, kekemelik, hatta kardeşine kıyarcasına fenalık etmek gibi sinirlilik asarı gösterir (Pars, 1939, s.3-4).” Çocuklar arasında bir ayrılık ve tercih gösterilmeyecek olursa bu meselenin az çok başarıyla çözümlenebileceğini belirten Pars’a göre çocukların birbiriyle mukayese edilmemesi ailede hiç değişmeyecek kesin bir kural olmalıdır.

Eğitimde Güzel Sanatlar ve Musikinin Önemi

Vedide Baha müfredat veya çocuk eğitimiyle ilgili yazılarında güzel sanatlara, spora yeterince önem verilmemesinden sık sık şikâyet eder. Tiyatroya karşı da meraklıdır. Nitekim İzmir Halkevi, onun başında bulunduğu dönemde konser ve tiyatro faaliyetleriyle en hareketli dönemini yaşamıştır diyebiliriz. *Okul ve Ulus* dergisinde ve *Anadolu* gazetesinde çocuklara yönelik piyesler de kaleme almıştır. Ölümü üzerine tiyatro araştırmacısı Melahat Özgü’nün kaleme aldığı yazıda (Özgü, 1958, s. 11) paylaştığı bir anekdot, Vedide Baha’nın eğitimin önemli bir parçası olarak gördüğü güzel sanatlara olan ilgisini göstermektedir.

Bu anlamda *Anadolu* gazetesinde “Musiki ve Biz” başlıklı seri yazısı dikkat çekicidir.⁷ Ünlü düşünür ve müzikologların sözlerinden hareketle musikinin hayatımızda ve şahsiyetimizde oynadığı rolü vurgular (Pars, 1938).

İlmin her şeye yetmediğine dikkat çeken Pars, Darwin’den örnek verir. Darwin de musiki zevkini kaybetmenin zihni ve hissi hayatımıza, moral karakterimize kötü bir etkisi olacağını söylemiştir. Musikinin yaptığı şey bizi belirli olandan kurtarmak, benliğimizi harekete geçirmek, bizi derinleştirmek ve genişletmektir. Vedide Baha’nın önemli eleştirilerinden biri de, musikiyi resim ve beden gibi önem verilmeyen derslerden sayan mektep programlarına yöneliktir. Maalesef cemiyet hayatımızda musiki eğitimin üvey evladı gibi görülmektedir.

Pars, bir defasında Şikago’da bir parkta, bir kere de Louvre’un bahçesinde alelade bir kalabalığın hep birden şarkı söylediğini duyar. İçlerinden biri orkestra şefliği yapmaktadır. Hiçbir aletsiz, kâh halk şarkısı kâh milli bir marş kâh meşhur bir dans müziği söylenir ve şuradan buradan toplanan kalabalık arasında adeta bir bağ, bir tanışıklık, bir sempati uyanır. Bu gözlemlerinden hareketle musikinin insanlar arasındaki birleştirici fonksiyonuna işaret eder ve her ferdin hayatında derin bir rol oynaması gerektiğini belirtir. Çocukları yaşlarına uygun olmayan musiki eğitime tabi tutmanın yanlışlığı üzerinde de durur.

Kadın Meselesi

Vedide Baha, kadın kuruluşlarında özellikle kadınlara, annelere yönelik pek çok etkinlik düzenleyip konuşmalar yapan aktif bir kadındır. Dünyada ve ülkemizde kadın hakları, kadının sosyal hayattaki durumuyla ilgili yazılar kaleme almıştır. “Kadın Hakları I: Dünyada”, “Bizde Kadın Hakları” yazılarında Batı’da kadın haklarının ne suretle elde edildiği anlatıldıktan sonra bizdeki durum Avrupa ve Amerika ile karşılaştırılmış ve alınabilecek tedbirler üzerinde durulmuştur (Pars, 1956, s.16-20; 1956, s.3-4). 18. yüzyılda buhar makinesinin keşfedilmesi ve endüstri inkılâbı üst sınıf kadınlarıyla birlikte fabrikada çalışan kadınların durumunu da etkilemiştir. İşçi kadınları iş şartlarının ıslahı ve seçme seçilme hakkı için mücadele ederken rahat bir hayat süren kadınlar hayatlarını dolduracak yeni çevreler, yeni umutlar elde etmek için mücadele vermişlerdir. Bu hakları evvela Anglo-Sakson kadınlar İngiltere ve Amerika’da kanunlar çıkarttırarak ve yıllarca uğraşarak elde etmişlerdir. Bu yazıda eğitim, siyaset ve kadın hareketlerindeki mücadeleleriyle tarihe geçmiş bazı kadınların, muhtemelen Pars’ın seçtiği görselleri yer almaktadır. Seçilen görselin altında kişilerin kimliğini veren şu notlar vardır: “Md. Rinka: Danimarka Maarif Nazırı”, “Ellen Key: ‘Çocuk Asrı’ Eserinin Müellifi”, “Madam Stael: Pedagoji Tarihinde Adı Geçen İnkılapçı Muharrirlerden”, “Louise Michel: Sosyal Davalar Mücadelelerinin Kahramanlarından”, “Sofya Kovalevskaya: Tanınmış Matematikçi”.

Bizde ise Atatürk döneminde, özellikle 1926-1934 yılları arasında kadınlarla ilgili önemli yasal düzenlemelerin yapıldığı hatırlatılarak, 1934’ten sonra siyasette kadının rolü eleştirel bir gözle değerlendirilir. İlk devrede on beş kadın milletvekili seçildiği halde bu sayı yavaş yavaş azalmıştır. 1956’ya gelindiğinde dört kadın milletvekilinin bulunduğu, siyasî partilerin, inkılâpların ruhuna sadık kalarak listelerinde ancak sembolik manada bazı kadın adaylar gösterdiklerine dikkat çekilerek bundan sonra kadınların ve kadın cemiyetlerinin işbirliği halinde çalışmalarının önemli olduğu belirtilir. Pars, çünkü milletvekili kadınla bugünkü milletvekili kadın arasında önemli bir farka da temas eder: “Dün, Mecliste Türk kadınının mevcudiyetini temsil etmek için beğenilerek oraya getirilen ve kendisinden ağır işler

beklenilmeyen, el üstünde tutulan kadın yerine bugün, dişini tırnağına takıp içeride dışarıda bütün kuvvetini harcayarak sosyal hayatta ve devlet işlerinde büyük payı olacak kadın mebus tipi belirmektedir.” Kadının siyasette kendi çabasıyla bir yerlere gelmesini önemli bir aşama olarak görürken ilk büyük adımı “en tecrübesiz devrelerimizde kadınlığın ebedî dostu büyük Atatürk ile birlikte attık” diyerek ataya vefa duygusunu da belirtir.

Vedide Baha Pars, daha evvel 1937’de kaleme aldığı “Sosyal Yardım” köşesinde “Tek İnsan Kuvveti” başlıklı yazısında Amerikalı toplumsal reformcu, barış yanlısı ve kadın hakları savunucusu Jane Adams’ı örnek bir karakter olarak tanıtır (1937, s.5-6). Adams’ın Şikago kentinin yoksul kesiminde zor koşulları düzeltmek maksadıyla kurduğu ve “Hull House” adını verdiği mekânın nasıl toplumsal yardım merkezi hâline geldiğinin hikâyesi belli ki Pars’ı çok etkilemiştir.

Yardım Severler Haftası münasebetiyle kaleme aldığı “İngiltere’de Kadın” yazısında (Akıncı, 1962, s. 78-83) İngiltere’de kadın ve erkeğin toplum hayatı içerisinde birbirini tamamlayacak şekilde çalıştıklarını belirterek kadının sosyal hayattaki statüsü üzerinde durur. İş hayatında gösterdikleri mücadelenin yanında İngiliz kadınlarının danslara, futbol maçlarına, tiyatro kulüplerine katıldıklarını, zihin sağlığını korumak için gündelik işlerinin dışında kendilerine hobiler icat ettiklerini belirtir. Her İngiliz kadınının fakir de olsa, bütçesinden eğlencesi ve yardımları için para ayırmayı ihmal etmediğine işaret ederek sözü İzmir Yardım Sevenler Derneği’ne getirir. Vedide Baha, yardım derneklerinin kurulması, faal olarak çalışması ve şehrin hayatında bir değer olabilmesi için tam bir aktivist olarak çalışmıştır.

Demokrasi

Demokrasi, eğitimle ilgili pek çok yazısında Vedide Baha’nın en çok vurguladığı değerlerden biridir. Okullarda demokratik yönetimi, demokratik sınıf ortamını, aile ve toplum hayatında demokratik ilişkileri önemser ve vazgeçilmez olarak görür. Bunun yanında demokrasi üzerine yazılar da kaleme almıştır. “Demokrasi ve Vatandaş” ile “Demokrasinin Ruhu” başlıklı yazılarda⁸ kuvvetli bir demokrasi anlayışı için okullara düşen sorumluluğu beş maddede toplar:

- a. Medenî alışkanlıklar vermek,
- b. Toplumsal problemlere inkılâpçı bir gözle bakmasını öğrenmek,
- c. Toplumsal amaçlara ulaşmak için metotla çalışmak,
- d. Modern toplumsal hayatın problemleri hakkında esas bilgiye sahip olmak,
- e. Toplumsal ilişkilerde ilim kafasıyla hüküm verebilmek (Pars, 1949, s.1-3; 1950, s.1-3; 1950, s.1-4).

Otokratik yönetimle demokratik yönetimi karşılaştıran Pars, ilk yazısında tenkidin zayıf olmasına, yeni bir usul ileri sürmenin güçlüğüne, verilen işlerin sorgulanmadan yerine getirilmesine karşılık ikinci yazısında işleri yapanlarla uzaktan idare edenlerin aynı ölçüde tenkit hakkına sahip olmasına, gayeye ulaşmak için fertlerin yeni metotlar bulmaya teşvik edilmesine, kişilerin yaptıkları işin önemini kavramasına dikkat çeker. Otokratik idarelerde amaç, fertleri şefin emrine göre tek bir kol ile işleyen makine gibi hareket ettirmektir. Demokraside ise hürriyet ve imkânlar verilerek ferdin zekâsını kullanmasına imkân tanınır.

Halkevleri

1947-1950 yılları arasında İzmir Halkevinde görev yapmış ve *Fikirler* dergisini bu yıllar arasında düzenli olarak çıkarmış olan Vedide Baha Pars, halkevlerine dair yazılar da kaleme almıştır. İzmir Halkevi bir bakıma onun düşüncelerini uygulama imkânı bulduğu, toplumla daha yakından iletişim kurduğu önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu dönemde aynı zamanda İzmir Kız Lisesi müdürüdür. Halkevlerinin on dördüncü yıldönümü münasebetiyle 1946'da kaleme aldığı bir yazısında halkevlerinin bir taraftan Türk insanının öz değerlerine dönerken diğer taraftan dünya kültürüyle entegre olma politikasından övgüyle bahseder (Pars, 1946, s.3-5). Son on dört yılda 437 halkevi ve 2688 halk odasının açılmış olduğuna dikkat çekerek İzmir halkevinin son bir yıllık çalışmasını şöyle özetler:

“İzmir halkevimizin bir yıllık çalışması esnasında 12 konser, 16 temsil, 18 konferans verilmiş, 7 düğün, 9 tören, 19 kongre ve toplantı yapılmış, 7 resim, mimari ve sanat sergisi, bir kitap sergisi ve bir de Türk el emekleri sergisi açılmıştır. Bir yıl içinde müzik çalışmalarına 1331, modern usulle fişlenmiş kütüphaneye 7942, yabancı dil kurslarına 310, hasta muayenesine 1669, cezaevindeki kurslara 106, arıcılık kursuna 111 kişi iştirak etmiştir. Kadriye, Pınarbaşı ve Seydiköyde üç okuma odası, Asansör, Dolaplı kuyu ve Kahramanlar'da üç çocuk bakımevi halkevimiz tarafından idare edilmektedir. Yeni binada yapılan spor tesisleri bitmiş ve kullanılmağa başlanmıştır.”

“Biz de söyleyelim mi?” başlıklı yazıda, halkevinin başına ilk geldiğinde “C.H.P. açık konuşmamıza engel olur”, “Halkevi partinin organıdır. Demokratlar gelmez.” gibi canını sıkıcı sözler işitse de geçen bir yıl içinde düzenledikleri müsamere, konser ve toplantılarda 400 kişilik salonun daima dolduğunu belirtir (Pars, 1947, s.1-3). Bunları yeterli görmeyen Vedide Baha'nın en büyük arzusu ise halkevini civar köylerin uğrağı, şehrin sosyal yardımında belkemiği, bütün halkın düşünmek, konuşmak, eğlenmek, okumak-yazmak, kısaca yaşamak için her akşam büyük bir istekle koştuğu bir yer haline getirmektir. Bunun için aşılması gereken engelleri şöyle sıralar:

- Önce tam bir effieience ile işleyen, halkı çeken bir büro,
- Her gün hiç olmazsa beş altı saatini verebilecek, bilgili, seven ve inanan bir başkan,
- Dokuz kolun idare heyetini teşkil eden aynı vasıfta kırk beş kişi,
- Daha geniş gelir kaynakları,
- Politika ile kültür işlerinin nasıl olursa olsun karıştırılmaması.

“Halkevleri Açılırken” başlıklı yazısında Pars, halkevlerinin kültürel sahada, özellikle güzel sanatlara ve spora ilgi uyandırmak ve insanlar arasındaki dayanışmayı, sosyal yardımlaşmayı arttırmak, boş zamanları değerlendirmek bakımından önemli bir işleve sahip olduğunu vurgular ve halkevlerine katılımı arttırmak ister (1948, s.1-6).

Halkevlerinin on sekizinci yıldönümü münasebetiyle kaleme aldığı yazıda ise on sekiz yıl önce dil-edebiyat, sosyal yardım, güzel sanatlar, tarih ve müze, temsil, kurslar, spor, kütüphane ve köycülük alanlarında işe başladığı zaman yegâne kültür kaynakları olan halkevlerinin; kulüplerin, tiyatroların, konservatuarların, hayır cemiyetlerinin yerini tuttuğunu belirtir. Pars'a göre halkevleri halen gençler arasında, halk için alt basamaklarda, arka plânda kalan rolünü oynamaya devam etmektedir (1950, s.1-2).

Sonuç

Amerika’da öğrendiği eğitim sistemini, Cumhuriyetin ilk yıllarında tahsil için farklı ülkelere gönderilen dönemin diğer eğitimcileriyle birlikte Türkiye şartlarında uygulamaya çalışırken Vedide Baha’nın ufkunun genişliği açıkça görülmektedir. O, eğitimi tek başına değil sosyolojik, psikolojik farklılıkları, milli değerleri dikkate alarak edebiyat, felsefe ve güzel sanatlardan fen bilimlerine kadar geniş bir yelpaze içinde belli alanlarla sınırlı kalmadan etraflı bir şekilde ele almıştır. Vedide Baha’nın, gerek makalelerinde gerekse konuşma metinlerinde en karmaşık mevzuları somut örneklerle rahat anlaşılır bir şekilde izah etmesi dikkat çekicidir. Batılı mekteplerde eğitim hayatını sürdürmesine rağmen Milli Mücadele’de aktif rol almış, aynı zamanda dinî yönü kuvvetli, kültürlü bir ailede yetişmiş olmasının da etkisiyle milli değerleri daima ön planda tutmuş, ideal, aynı zamanda lider bir eğitimci profili çizmektedir. Vedide Baha, pek çok yazısında çocuğun kendi kendisinden sorumlu olarak şuurla hareket etmeye alıştırılması üzerinde durur. Kendi kendisinden sorumlu olan çocuk yavaş yavaş sorumluluk yüklenecek, böylece cemiyet için, memleket için çalışmasını da öğrenecektir. Ünite, ders plânı, müfredat, sınıfta uygulanan testlerle ilgili yazılarında öğrenilecek bilginin çocuğun hayatında bir anlam ifade etmesini ve öğrendiği zaman şahsiyetinde bir değişiklik yaratmasını sürekli vurgular. Ele aldığımız yazılardan anlaşılıyor ki çocuk psikolojisi, çocuğun ferdi farklılıkları, kapasitesi, çocuğu ailesiyle ve onun arkasındaki cemiyetle birlikte düşünmek, toplum içinde her seviyedeki zekânın yerini bulması bir ülkenin eğitim politikasında üzerinde durulması gereken önemli meselelerdir.

Kaynakça

- Akıncı, A. (1962). *Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars Hayatı Makaleleri Konuşmaları I*. İstanbul: Amerikan Bord Neşriyat.
- Alpan, N. (1959). “Vedide Baha Pars”. *Birlik*, Nr. 5-6, s. 17-18.
- Binbaşıoğlu, C. (2014). *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozkurt, C. (2015). “Milli Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars”. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Nr. 56, s. 11-32.
- Huyugüzel, Ö. F. (2000). *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Oran, N. (1958). “4/IX/1958’de İzmir’de Yapılan Anma Töreninde Nesrin Oran’ın Konuşması”. *İlk Öğretim*, Nr. 441, s. 7-9.
- Öymen, H. R. (1958). “Vedide Baha Pars’ın Ardından”. *Eğitim Hareketleri*, Nr. 45, s. 5-8.
- Öz, M. F. (1987). “Vedide Baha Pars”. *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri* (Editör: Hüsnü Cırtlı-Bahir Sorguç). Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu.
- Özgü, M. (1958). “Vedide Baha Pars’ın Ardından”. *İlk Öğretim*, Nr. 441, s. 11.
- Pars, C. (1962). *Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars Hayatı Makaleleri Konuşmaları II*. İstanbul: Amerikan Bord Neşriyat.
- Pars, V. B. (1930). “Tedrisatta Ünit -yani Cüz’ü tam- Usulü”. *Fikirler*, Nr. 61, s. 25-32; Nr. 62, s. 11-16; Nr. 63, s. 6-10.
- Pars, V. B. (1931). “Proje Usulü”. *Fikirler*, Nr. 70, s. 14-19.

- Pars, V. B. (1936). "Birinci Sınıfta Evimiz ve Ailemiz Ünitesi". *Fikirler*, Nr. 139, s. 4-6.
- Pars, V. B. (1936). "Coğrafi Bilgilerin Tanzim ve İfadesi". *Okul ve Ulus*, Nr. 4, s. 110-114.
- Pars, V. B. (1936). "Coğrafi Bilgilerin Tanzim ve İfadesi II". *Okul ve Ulus*, Nr. 6, s. 178-182.
- Pars, V. B. (1936). "Okuma Psikolojisi: Anlamayı Arttırma Meselesi". *Okul ve Ulus*, Nr. 1, s. 14-17.
- Pars, V. B. (1936). "Yabancı Dili Okutma Psikolojisi". *Fikirler*, Nr. 132, s. 2-5.
- Pars, V. B. (1936). "Okumada Grup Usulü". *Okul ve Ulus*, Nr. 3, s. 86-89.
- Pars, V. B. (1936). "Okumada Sürati Arttırma Meselesi". *Okul ve Ulus*, Nr. 2, s. 43-46.
- Pars, V. B. (1936). "'Öğrenme' ve 'Ders Öğrenme' I". *Okul ve Ulus*, Nr. 4, s. 125-127.
- Pars, V. B. (1936). "'Öğrenme' ve 'Ders Öğrenme' II". *Okul ve Ulus*, Nr. 6, s. 172-175.
- Pars, V. B. (1937). "Öğretmen Sayfası: Sınıfta Kalmanın Sebepleri". *Anadolu*.
- Pars, V. B. (1937). "Tek İnsan Kuvveti". *Fikirler*, Nr. 150, s. 5-6.
- Pars, V. B. (1937). "Çocukları Tanyalım". *Anadolu*.
- Pars, V. B. (1937). "Her Öğrenci Sınıf Geçmeli". *Anadolu*.
- Pars, V. B. (1938). "Musiki ve Biz". *Anadolu*.
- Pars, V. B. (1939). "Heyecanları Kontrol Etmek Hususunda Çocuğa Nasıl Yardım Edebiliriz". *Fikirler*, Nr. 195, s. 3-4.
- Pars, V. B. (1945). "Okuma Zevk ve İhtiyacı". *Fikirler*, Nr. 300-301, s. 5-7.
- Pars, V. B. (1945). "Okuma Zevkinin Verilmesinde Bazı Teknik Kaideler". *Fikirler*, Nr. 302-303, s. 5-7.
- Pars, V. B. (1946). "Halkevlerinin On Dördüncü Yıldönümü". *Fikirler*, Nr. 308-309, s. 3-5.
- Pars, V. B. (1947). "Biz de Söyleyelim mi?". *Fikirler*, Nr. 6, s. 1-3.
- Pars, V. B. (1947). "Cemiyet ve Gençlik". *Fikirler*, Nr. 330, s. 1-4.
- Pars, V. B. (1948). "Büyükler ve Çocuklar". *Fikirler*, Nr. 10, s. 1-3.
- Pars, V. B. (1948). "Gençler ve Yaşlılar". *Fikirler*, Nr. 12, s. 1-3, 40.
- Pars, V. B. (1948). "Halkevleri Açılırken". *Fikirler*, Nr. 8, s. 1-6.
- Pars, V. B. (1949). "Demokrasi ve Vatandaş". *Fikirler*, Nr. 21, s. 1-3.
- Pars, V. B. (1950). "Halkevlerinin 18.inci Yıldönümünde". *Fikirler*, Nr. 33, s. 1-2.
- Pars, V. B. (1950). "Demokrasinin Ruhu". *Fikirler*, Nr. 35, s. 1-3; *Fikirler*, Nr. 36, s. 1-4.
- Pars, V. B. (1951). "Ünite Plânı". *Tedrisat*, Nr. 2, s. 9-11.
- Pars, V. B. (1951). "Ünite Planı". *Tedrisat*, Nr. 4, s. 21-25.
- Pars, V. B. (1951). "Dersin Planlanması". *Tedrisat*, Nr. 1, s. 19-21.
- Pars, V. B. (1952). "Eğitim ve Öğretim Meseleleri: Ortaokullarda Başarısızlık II". *Tedrisat*, Nr. 12, s. 8-13.
- Pars, V. B. (1952). "Ortaokullarda Başarısızlık I". *Tedrisat*, Nr. 11, s. 6-11.
- Pars, V. B. (1952). "Okullarda Başarısızlık". *Tedrisat*, Nr. 13, s. 55-63.

- Pars, V. B. (1956). “Bizde Kadın Hakları”. *Eğitim Hareketleri*, Nr. 22, s. 3-4.
- Pars, V. B. (1956). “Kadın Hakları I: Dünyada”. *Eğitim Hareketleri*, Nr. 17, s. 16-20.
- Pars, V. B. (1957). “Kadın-Terbiye: Disiplin”. Ankara Türk Kadınlar Birliği Lokali, s. 25-26.
- Pars, V. B. (1958). “Kadın-Sosyal Hayat: En İyi Arkadaş”. *Akis*, Nr. 218.

Açıklamalar

1. Vedide Baha Pars’ın ailesi ve hayat hikâyesiyle ilgili faydalandığımız kaynaklar için bkz. Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, Ankara 2000, s. 587-590; Celil Bozkurt, “Milli Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Nr. 56, Bahar 2015, s. 11-32; Ayşe Akıncı, *Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars Hayatı Makaleleri Konuşmaları I*, Amerikan Bord Neşriyat, İstanbul, 1962; Cahit Pars, *Örnek Hayatlar: Vedide Baha Pars Hayatı Makaleleri Konuşmaları II*, Amerikan Bord Neşriyat, İstanbul, 1962; M. Feyzi Öz, “Vedide Baha Pars”, *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri* (Editör: Hüsnü Cırtlı-Bahir Sorguç), Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1987, s. 411-431; Nesrin Oran, “4/IX/1958’de İzmir’de Yapılan Anma Töreninde Nesrin Oran’ın Konuşması”, *İlk Öğretim*, Nr. 441, 1 Ekim 1958, s. 7-9.
2. Vedide Baha Pars’ın çeviri ve telif kitapları şunlardır: *Polianna* (Eleanor Perte’dan çev.), Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1927; *Ali’nin Düğmesi* (Amis le Fleuvre’den adapte), Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1928; *Yeni Yazı İle Mektup Numuneleri*, İstanbul 1928; *Yeni Güzel Mektuplar*, 3. Baskı, İstanbul 1931; *Yavuz Kahraman*, Maarif Kitap Evi, 1932; *Yer Altında Sesler*, Maarif Kitap Evi, İstanbul 1932; *Yere Gömülen Kadın*, Maarif Kitap Evi, İstanbul 1932; *Hakkı Baha Pars 1879-1942* (Abdülkadir Karahan’la birlikte), İzmir 1943; *Orta Dereceli Okullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama* (Raleigh Schorling’den çev.), İstanbul 1953; *Sınıfta Test Nasıl Yapılır?* (Ellis Weitzman ve Walter J. Mc. Namara’dan çev.), İstanbul 1953; *İlkokullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama* (Raleigh Schorling ve G. Max Wingo’dan çev.), İstanbul 1953; *Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğretimi* (Cahit Baha Pars’la birlikte), İstanbul 1954; *Eğitim Psikolojisi* (Hüsnü Cırtlı ve Mithat Enç’le birlikte), İstanbul 1955.
3. Prof. Dr. Ö. Faruk Huyugüzel’in *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)* başlıklı geniş incelemeler sonucu ortaya koyduğu kitabı, Vedide Baha Pars’la birlikte ondan önce İzmir fikir ve sanat hayatında rol oynamış başka kadın yazarların biyografilerine yer vermesi bakımından önemlidir. Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırmaları Merkezi tarafından yürütücülüğünü yaptığım BAP projeleriyle İzmir’in Öncü Kadın Yazarları üzerine ayrıntılı çalışmalar devam etmektedir. Değerli hocam Ö. Faruk Huyugüzel’e bu çalışmalara vesile olduğu ve rehberlik yaptığı için teşekkür ederim.
4. Eğitimci yazar Necip Alpan, Vedide Baha Pars’ın ölümü üzerine kaleme aldığı yazıda aktif eğitim metotlarının ve objektif yoklama ve değerlendirme usullerinin yurda girişinde Vedide Baha Pars’ın emeklerinin çok büyük olduğunu belirtir (“Vedide Baha Pars”, *Birlik*, Nr. 5-6, 1959, s. 17-18). Cavit Binbaşoğlu da *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi* kitabında 1950’den sonra, öğretmen yetiştiren okulların programlarında yapılan değişikliklerde Vedide Baha’nın önemine dikkat çeker ve Eğitim Psikolojisi dersinin 1953’te Beşinci Milli Eğitim Şurası’nda onun çabaları ile programlara girdiğini belirtir (*Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*, Ankara 2014, s. 592).
5. Bahsi geçen seri yazılar için bkz. *Fikirler*, 15 Ekim 1930, Nr. 61, s. 25-32; 15 Kasım 1930, Nr. 62, s. 11-16; 15 Aralık 1930, Nr. 63, s. 6-10.
6. Pars, bu makalede Raleigh Schorling’in *Student Teacher* (1940) ve H. C. Morrison’un *The Practice of Teaching in the Secondary Schools* (1926) kitaplarından istifade ettiğini belirtmektedir.
7. “Musiki ve Biz” başlıklı yazı serisi *Anadolu* gazetesinin 16, 17, 20, 22 Mart 1938 tarihli sayılarında çıkmıştır.
8. Pars, “Demokrasinin Ruhu” başlığıyla iki yazı kaleme almıştır. Bu yazılar için bkz. *Fikirler*, Nr. 35, Mayıs 1950, s. 1-3; *Fikirler*, Nr. 36, Haziran 1950, s. 1-4.